

**SUMIRANI ODGOVORI NEVLADINIH ORGANIZACIJA KOJE SE BAVE
BESPLATNOM PRAVNOM POMOĆI, A NA PITANJA YUKOMA**
(na osnovu fokusgrupe diskusije i popunjenih upitnika)

1. i 2. Svim ispitanim organizacijama pružanje besplatne pravne pomoći je jedna od nekoliko aktivnosti, a pored pružanja besplatne pravne pomoći ispitane organizacije se još bave:

1. Praxis – Beograd: Pružanjem besplatne pravne pomoći, informisanjem i savetovanjem, kao i putem javnog zagovaranja i organizovanjem kampanja podizanja svesti, Praxis nastoji da: omogući raseljeničkoj populaciji pristup dokumentima neophodnim za ostvarivanje osnovnih ljudskih prava i trajnog rešenja, odnosno integracije ili povratka; zaštititi prava raseljeničke populacije u zemlji porekla koja se odnose na: povraćaj imovine u posed, obnovu imovine, naknadu za korišćenje imovine, stambeno zbrinjavanje, penziju i dr; zaštititi prava raseljeničke populacije u zemlji izbeglištva koja se odnose na: izbeglički i raseljenički status, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, rad, penziju, obrazovanje i dr; zaštititi prava žrtava seksualnog i rodno određenog nasilja među raseljeničkog populacijom; doprinese uklanjanju sistemskih prepreka koje sprečavaju raseljeničku populaciju u ostvarivanju osnovnih ljudskih prava; doprinese poboljšanju kvaliteta života, smanjenju siromaštva i stepena socijalne ugroženosti raseljeničke populacije; senzitivise i edukuje službenike u državnim organima, studente prava i širu javnost o problemima s kojima se suočava raseljenička populacija.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Edukacija za različite ugrožene kategorije (IT, engleski, životne veštine, preduzetništvo), psihološko savetovanje, psihijatrijski i medicinski pregledi za žrtve torture, ekspertski centar za HIV i mentalno zdravlje, razmena informacija kroz saradnju sa NVO i opštinama na Kosovu i distribucija putem web sajta, naučna istraživanja i multidisciplinarne studije.

3. CHRIS Negotin: Pored pružanja pravne pomoći, radimo i istraživanja u oblasti položaja osoba sa invaliditetom i Roma, otkrivamo slučajeve diskriminacije, vršimo monitoring sudskih procesa protiv maloletnih lica.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Vojvođanski centar za ljudska prava bavi se i zaštitom prava pripadnika nacionalnih manjina, (monitoring, edukacija pripadnika nacionalnih manjina po Evropskim standardima za zaštitu prava nacionalnih manjina), istraživanje položaja osoba sa invaliditetom i Roma itd.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Medijske aktivnosti; Promocija prava i položaja žena i dece (SOS telefon); Demokratizacija društva

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Odbor za ljudska prava Valjevo se pored pružanja pravne pomoći u okviru Mreže Odbora za ljudska prava u Srbiji (CHRIS), bavi razvojem civilnog društva kroz afirmisanje i podsticanje međusektorske saradnje, zatim monitoring i izveštavanje o stanju ljudskih prava maloletnih lica u ustanovama izolacije, kao i ostalim aktivnostima koje doprinose unapređenju vladavine prava i demokratije u Srbiji.

3. Kako se pruža besplatna pravna pomoć

Savete su navele sve organizacije osim Vranja. **Upućivanje na druge NVO, organizacije i institucije** su navele sve organizacije osim Vranja. **Pisanje dopisa, podnesaka relevantnim organizacijama, institucijama** – navele su sve organizacije. **Zastupanje pred državnim organima:** – navele su sve organizacije. **Podrška i edukacija građana** – ovo je naveo samo Odbor za ljudska prava

4. NVO koje pružaju besplatnu pravnu pomoć to čine u sledećim oblastima:

1. Praxis – Beograd: U oblasti statusnih i imovinskih prava, kao i u oblasti nasilja u porodici.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: socijalna prava i zdravstvena zaštita, vlasnička prava, statusna pitanja, radno pravo (povrede prava na penziju, iz oblasti stanarskih prava, problema oko ishodovanja dokumenata (rodni listovi, domovnice, vencani listovi, smrtni listovi, radne knjizice), oko naknadnih upisa u knjigu drzavljana RH, pravna pomoc u oblasi obnove u ratu ostecenih kuca, pomoc oko sprovedjenja ostavinskih postupaka)

3. CHRIS Negotin: Naše kancelarije koriste pravnu kvalifikaciju povreda ljudskih prava koju daje Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava.

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: pravo na privatnost i porodični život, pravo na život i zdravlje, pravo na slobodu od mučenja i pravo na telesni integritet, pravo na slobodu i sigurnost, pravo na pravično i fer suđenje i pristup pravosuđu, pravo na slobodu od ropstva, pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti, pravo na slobodu izražavanja, pravo na slobodno okupljanje i udruživanje, prava iz radnih odnosa, zabrana diskriminacije, problemi sa izbeglicama, pravo na imovinu, pravo na obrazovanje, pravo na izbore.

5. Odbor za ljudska prava Vranje: U svim oblastima povrede ljudskih prava, a prioriteti su nasilje u porodici, tortura i drugi oblici državne represije, diskriminacija, trgovina ljudima, pravo na pravično suđenje...

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: U prilogu je dostavljena pravna kvalifikaciju Mreže CHRIS u kojoj su izlistane oblasti povreda ljudskih prava za koje Mreža CHRIS pruža pravnu pomoć. Pravna kvalifikacija je usklađena sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

5. NVO koje se bave pružanjem pravne pomoći saraduju sa brojnim državnim institucijama.

1. Praxis – Beograd: U Srbiji najčešće komuniciramo sa matičnim službama u južnoj i centralnoj Srbiji koje vode matične knjige izmeštene sa Kosova, sudovima, Ministarstvom za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Komesarijatom za izbeglice itd.

Na Kosovu najčešće komuniciramo sa UNMIK Odeljenjem pravde, Direkcijom za stambena i imovinska pitanja, Kosovskom imovinskom agencijom, kancelarijom Ombudsmana, UNMIK-ova Kancelarija za povratak.

U Hrvatskoj najčešće komuniciramo sa sudovima, matičnim službama, Ministarstvom mora, turizma, prometa i razvitka, kancelarijom Ombudsmana.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Opštinski centri za socijalni rad, Središnja služba i područni uredi HZMO/RH, Regionalni uredi za povratak i obnovu/ ministarstvo mora, turizma prometa i razvitka/RH, PIO BIH, PIO R SRBIJE, Opštinsko povereništvo za izbeglice.

3. CHRIS Negotin: Sudovi (opštinski i okružni), opštinska uprava, Centar za socijalni rad, konzulati stranih država, ministarstva Republike Srbije. . .

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Pokrajinski ombudsman, SUP Novi Sad, Centar za socijalni rad.

5. Odbor za ljudska prava Vranje: CSR, policija, Ministarstva i druge institucije...

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: pravosuđe, policija, tužilaštvo, lokalna samouprava, Centar za socijalni rad.

6. Ocena saradnje sa državnim institucijama (od 1 do 5).

U proseku je saradnja ocenjena sa trojkom. Konkretno, CHRIS Negotin je saradnju ocenio sa dvojkom, sa trojkom su saradnju ocenili: Praxis – Beograd, IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd, Odbor za ljudska prava Vranje i Odbor za ljudska prava Valjevo, dok je Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad saradnju ocenio sa četvorkom.

7. Najveći problemi koji se javljaju u realizaciji ljudskih prava?

1. Praxis – Beograd: Najčešći problemi su sistemske prepreke, neujednačena praksa u sprovođenju upravnih i sudskih postupaka, neefikasnost u obradi zahteva, nedostatak informacija, neadekvatan zakonski okvir, primena podzakonskih akata (koji se nigde ne objavljuju), nedostatak senzitivisanosti kod državnih službenika, nedostatak dobre volje itd.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Sporost u rešavanju problema izbegličke populacije pred državnim institucijama, kao i sudovima, diskriminatorski odnos organa Republike Hrvatske prema svojim državljanima, sada izbeglicama u RS i nedostatak efektivne saradnje između srpskih i hrvatskih organa, kvalitetna i pravovremena informacija, pristup pravima.

3. CHRIS Negotin: To su najčešće sporost pravosuđa, „ćutanje“ administracije, korupcija, nizak nivo svesti o ljudskim pravima građana.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Najveći problem predstavlja rad pravosudnih organa i SUP-a kao i nedovoljna informisanost građana o mehanizmima zaštite svojih prava.

5. Odbor za ljudska prava Vranje: Neprepoznavanje ljudskih prava, kako od strane građana, tako i od strane pojedinaca koji su zaposleni u državnim institucijama i organizacijama.

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: Najveći problemi se mogu identifikovati kroz nedovoljno primenjivanje domaćih propisa. Pored toga, državni službenici nisu u dovoljnoj meri senzibilisani za oblast ljudskih prava. Najčešće se radi o problemima „ćutanja uprave“ tj nepoštovanja zakonskih rokova za donošenje rešenja u upravnim postupcima u kojima čak prednjače neka Ministarstva koja bi kao drugostepeni i referentni organi trebali da budu primer suprotnog i na zakonu zasnovanog ponašanja.

8. Broj osoba koje su zatražile pravnu pomoć u proteklih godinu dana.

9. Broj osoba koje su u proteklih godinu dana dobile pravnu pomoć.

Poklapa se broj osoba koje su zatražile besplatnu pravnu pomoć, sa brojem lica koja su tu pomoć dobila. Prizlazi da su pomoć dobili svi koji su zatražili.

Brojevi koje su dale NVO prilično su raličiti. Po veličini izdvajaju se oni koje su navele dve beogradske organizacije. Tako Praxis – Beograd navodi za poslednjih šest meseci brojku od 4800 tražene i dobijene pomoći, a za godinu dana – čak 7600. Proizlazi, na primer, da je ova organizacija u proseku svakog dana u poslednjih šest meseci pružala pomoć za 26 osoba! – Nešto manje brojke navodi IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: 1052 u poslednjih šest meseci, odnosno 1700 u poslednjih godinu dana. Ostale organizacije navode znatno manje brojke, između 53 i 113 za pola godine i između 108 i 227 za godinu dana, a to se uklapa u brojke koje navodi CHRIS za svoje organizacije – 588 za pola godine i 952 za godinu dana.

10. Broj starih i broj novih slučajeva među trenutno aktivnim slučajevima

(Stari slučajevi - započeti pre 31.12.2006; novi slučajevi - započeti nakon 01.01.2007)

I ovde se suočavamo sa velikim razlikama u brojkama. Praxis – Beograd navodi 1292 stara i 3153 nova slučaja, a CHRIS 44 stara i 9 novih. Možda je zanimljivo da CHRIS Negotin i Vojvođanski centar za ljudska prava, Novi Sad – izjavljuju da nemaju novih slučajeva.

11. Broj evidentiranih slučajeva kršenja ljudskih prava na godišnjem nivou?

Praxis – Beograd navodi „Ne vršimo evidenciju kršenja ljudskih prava, već pružamo pravnu pomoć raseljeničkoj populaciji u slučajevima kada treba da ostvare svoja prava, uključujući i one slučajeve u kojima su ta prava povređena“.

Odbor za ljudska prava Valjevo je evidentirao 10 predmeta, CHRIS Negotin 120, a Vojvođanski centar za ljudska prava iz Novog Sada – 159 slučajeva.

12. Promene u tipu i učestalost kršenja ljudskih prava

1. Praxis – Beograd: Primećen je izvestan napredak u postupanju organa uprave u predmetima upisa bitnih činjenica u odgovarajuće registre (npr. matične knjige), u smislu da se nadležni organi uprave privode zakonskim rokovima i drugim uslovima za rešavanje po podnetim zahtevima. Ovaj napredak je rezultat upornog javnog zagovaranja i vršenja pritisaka na nadležne organe ulaganjem žalbi zbog „ćutanje administracije“ i korišćenjem drugih raspoloživih pravnih sredstava.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Da. Vrsta i učestalost kršenja osnovnih ljudskih prava u sferi delovanja pravne službe IAN-a u proteklih 4-5 god. se vidno menjala. To se posebno (i to u pozitivnom smislu) odnosi na pristup pravima i ostvarivanju osnovnih ljudskih prava u BIH. Očiti primeri su povrat vlasništva i stanarskog prava u BIH.

U RH se to odvija daleko sporijeg intenziteta i uz velike napore u svim oblastima pravne zaštite. Pomoci se ne mogu generalizovati, jer postoje sa određenim institucijama bolja ili nedovoljno dobra saradnja. To se odnosi na matične urede i partnerske organizacije sa jedne strane sa kojima smo uspostavili dobru komunikaciju i upravne i sudske organe koji koče napredovanje u ostvarivanju prava, s druge strane.

Na Kosovu smo imali mnogo manje kontakata, ali tu je takođe najveći problem rešavanje statusnih pitanja, dokumenata i pristup pravima, kao i uspostava komunikacije po pitanju prava iz radnog odnosa i imovinskih prava.

3. CHRIS Negotin: Da, u početku rada, bilo je više slučajeva policijske torture, sada se najveći broj ljudi javlja zbog problema iz radnih odnosa.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Promene se odnose jedino na to da su ljudi ohrabreniji da potraže način kako da zaštite neko od svojih prekršenih ljudskih prava.

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: Najčešće dolazi do povrede člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima (pravo na pravično suđenje i suđenje u razumnom roku). Potvrda ove tvrdnje je i informacija da je oko 95% predstavi koje su podnete iz Srbije Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu upravo zasnovane na povredi ovog prava. U periodu kada je Mreža CHRIS počela da pruža pravnu pomoć najviše je bilo slučajeva policijske torture i slučajeva iz radnopravnih odnosa.

13. Specifični problemi vezani za region u kojem deluju NVO

1. Praxis – Beograd: Problemi kojima se mi bavimo vezani su za određenu vrstu populacije specifične za ovaj region (izbeglice i raseljena lica) kojoj je potrebna pravna zaštita.

Problem sa kojim se Praxis najčešće susreće je pitanje nepriznavanja pravnog identiteta interno raseljenih lica sa Kosova (najviše Roma i Aškalija) i nedostatka volje da se ovaj problem reši fleksibilnijim korišćenjem postojećih pravnih mehanizama ili uvođenjem novih. Nerešeno statusno pitanje ovog tipa (koje se tiče najviše člana 8 Evropske konvencije) onemogućava realizaciju praktično svih drugih ljudskih prava garantovanih domaćim i obavezujućim međunarodnim zakonodavstvom. Pored toga, problem je i pristup imovinskim pravima na Kosovu.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Specifični problemi se nalaze u sferi upravnog prava (statusna pitanja, državljanstva, mirovine, zdravstveno osiguranje vezano za gubljenje statusa), i u sferi imovinskog prava (povratak, obnova, stambeno zbrinjavanje), a isto tako i u sferi verske i političke diskriminacije.

Za korisnike koji su se odlučili za integraciju u R Srbiji, siromaštvo, tj. zaposlenje i stambeno pitanje su posebno aktuelna tema.

3. CHRIS Negotin: Dug period trajanja sudskih procesa, nepoverenje građana u lokalne advokate. . .

4. Voždovski centar za ljudska prava – Novi Sad: Najviše stranaka se javlja zbog nasilja u porodici tj. povrede prava na privatnost i porodični život kao i zbog povrede prava na pravično i fer suđenje.

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: U odnosu na isti period prošle godine došlo je do povećanja broja stranaka za oko 50%. Osim povećanja broja stranaka nije došlo do značajnijih promena u vrsti problematike zbog koje se stranke obraćaju, tako da i dalje najveći broj stranka zahteva obraćanje Evropskom sudu za ljudska prava dok neznatno manji broj stranaka ima problematiku vezanu za radne odnose i socijalno penziono osiguranje.

I dalje je veliki broj stranaka sa povredom prava u postupcima pred organima uprave, naročito republičkim. Najčešće se radi o problemima „ćutanja uprave“ tj. nepoštovanja zakonskih rokova za donošenje rešenja u upravnim postupcima u kojima čak prednjače neka Ministarstva koja bi kao drugostepeni i referentni organi trebali da budu primer suprotnog i na zakonu zasnovanog ponašanja.

Smatramo da će dugoročno gledano, konačno uspostavljanje Republičkog ombudsmana doprineti poboljšanju situacije u oblasti uprave iako se prvi efekti rada ove institucije ne mogu očekivati tako brzo.

Ono što je svakako i dalje osnovni problem u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava je neažurnost mehanizama njihove zaštite a prvenstveno rada sudova. Iako ima pozitivnih pomaka i dalje nema. U stručnoj javnosti primećeni su pozitivni efekti pristiglih presuda Evropskog suda za ljudska prava protiv Srbije (naročito kada se radi o povredi čl.6) ali je prekoračenje razumnog roka za donošenje sudske odluke i dalje osnovni problem pravosuđa koji zahteva sistemsko rešavanje ove problematike.

14. Osnovne strukture klijenata

1. Praxis – Beograd: Klijenti su izbeglice i raseljena lica:

- Pol: 55% muškaraca i 45% žena.
- Starost: 21% do 21 godine, 60% 21-59 godina i 19% onih preko 60 godina.
- Etnička pripadnost: Srba - 60%, Roma - 25%, Albanaca - 2%, Hrvata - 1% i ostalih – 12%,

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd:

- Pol: muškaraca 61% i žena 39%.
- Starost: prosek oko 50 godina.

- Prisustvo invalidnosti: 20% (na deset korisnika, dvoje ima priznat status invalidnosti - penzioneri, i neizlečivo i hronično oboleli, civilne žrtve rata, zatvorenici, ranjeni ili korisnici invalidnine s osnova pogibije člana užeg porodičnog domaćinstva...)
- Opšti utisak o materijalnom stanju: izuzetno siromašna populacija
- Stručna sprema: uglavnom SSS
- Zanimanje i socijalni status: rad na građevini, rad na crno i rad kod privatnih preduzetnika. Veoma mali broj ljudi radi posao za koji su se školovali i osposobljavali. Veoma je velika nezaposlenost, tj. svi ovi elementi ukazuju na siromaštvo i socijalnu kartu marginalne grupe korisnika.

3. CHRIS Negotin: U periodu od 01.01.2006. do 31.12.2006., ukupno se javilo 175 osoba.

- Pol: 46% žena i 54% muškaraca.
- Obrazovna struktura: 40% SSS, 3% VSS, 6% VŠS, 33% OŠ i 18% ostalo.
- Radni status: 30% zaposleno, 35% nezaposleno, 11% penzionera, 7% poljoprivrednika i 17% ostalo.
- Nacionalna struktura: 63% Srba, 29% Vlaha, 2% Makedonca, 4% Roma i 2% Rumuna.
- Način obraćanja stranaka: 89% lično, 10% telefonom, 1% ostalo.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad:

- Pol: muški 40%, ženski 60%.
- Starost: od 30 do 50 godina - 50%, preko 50 godina - 50%.
- Etničku pripadnost: Srbi - 80%, ostali - 20%.
- Prisustvo invalidnosti: 2%.
- Opšti utisak o materijalnom stanju: lošeg imovnog stanja - 70%, dobrog - 30%.
- Stručna sprema: SSS - 70%, VŠS - 10%, VSS - 20%.

6. Odbor za ljudska prava Valjevo: U tabeli koja je *priložena* nalazi se detaljna struktura stranaka koje su se obratile kancelarijama Mreže CHRIS za period 01.01. – 31.12.2006.g. Podaci za prvih 6 meseci ove godine su trenutno u obradi.

15. Obaveštenost klijenata o zakonskim propisima i postupcima za realizaciju njihovih prava:

Sve NVO tvrde da su klijenti slabo obavešteni.

16. Motivi obraćanja osoba kojima je potrebna pravna pomoć.

Sve ispitane NVO tvrde da se klijenti obraćaju upravo njima zato što je to besplatno; sve osim Vojvođanskog centra za ljudska prava, navode da je motiv to što klijenti „više veruju nama nego nadležnim organima“; svi osim Odbora za ljudska prava iz Vranja navode da im se klijenti obraćaju „zbog nade da će efikasnije završiti svoj slučaj“. Ovome treba dodati i to da je među motive Odbor za ljudska prava iz Vranja uključio i želju klijenata „da provere već angažovanog advokata“, a Odbor za ljudska prava iz Valjeva „nespremnosti lokalnih advokata da prihvate slučaj“.

17. Da li su se klijenti koji su vam se obratili za pomoć prethodno obraćali državnim organima.

Praxis iz Beograda, CHRIS iz Negotina, Vojvođanski centar za ljudska prava iz Novog Sada i Odbor za ljudska prava iz Valjeva, tvrde da su se njihovi klijenti prethodno **ponekad** obraćali državnim organima. IAN Međunarodna mreža pomoći iz Beograda i Odbor za ljudska prava iz Vranja tvrde da su se klijenti **često** obraćali državnim organima pre nego što su se njima obratili.

18. Način izbora klijentele koju NVO zastupaju pred državnim organima s obzirom na ograničenja koja se nameću postojećim kapacitetima i raspoloživim resursima?

1. Praxis – Beograd: Pružamo pomoć svim izbeglicama i raseljenim licima koja nam se obrate za pomoć ukoliko njihov problem spada u naš mandat.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Zastupanje pred sudovima R Srbije radi se samo za prisilno mobilisane izbeglice, žrtve torutre. (broj je ograničen u zavisnosti od raspoloživih sredstava na projektu).

3. CHRIS Negotin: Kriterijum za odabir slučajeva za procesuiranje je vrsta povređenog prava, o čemu Mreža donosi jedinstven stav.

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Izbor se vrši na osnovu činjenice da je u određenom slučaju evidentno kršenje određenog ljudskog prava.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Karakterističnost samog slučaja povrede ljudskih prava. Takođe je svakoj kancelariji potrebna saglasnost više od 50% ostalih kancelarija, članica CHRIS-a, za procesuiranje određenog slučaja pred državnim organima.

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Princip rada Mreže CHRIS je da svaka stranka koja se obrati za pravnu pomoć dobije neku vrstu pravne pomoći (pravna informacija, pravni savet, pisanje podnesaka ili zastupanje). Osnovni kriterijum za korisnike pravne pomoći Mreže CHRIS je činjenica da je došlo do povrede određenog ljudskog prava stranke prema pravnoj kvalifikaciji Mreže CHRIS (dokument se nalazi u prilogu). Pravna kvalifikacija Mreže CHRIS je u korelaciji sa ljudskim pravima koja su definisana Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama.

19. Znanje o nadležnostima državnih organa za određena pitanja:

Sve ispitivane NVO tvrde da klijenti **donekle** poseduju znanje o nadležnostima državnih organa.

20. Klijentovo razlikovanje nadležnosti državnih organa i NVO povodom zaštite njihovih prava.

Sve ispitivane NVO tvrde da klijenti **donekle razlikuju** nadležnosti državnih organa i NVO povodom zaštite njihovih prava.

21. Ko u okviru Vaše organizacije pruža pravnu pomoć.

Sve ispitivane organizacije navode pravnika i advokata kao osobe koje u datim NVO pružaju pravnu pomoć.

22. Da li su pružaoci pravne pomoći pohađali obuku iz oblasti ljudskih prava? Ako jesu, navesti tip institucije koja je organizovala obuku i oblast koja je bila predmet obuke.

1. Praxis – Beograd: Pojedini pružaoci pravne pomoći su pohađali obuku iz oblasti ljudski prava, bilo putem redovnih i/ili postdiplomskih studija u specijalizovanim visokoškolskim ustanovama, ili kroz seriju seminara i treninga organizovanih od strane kompetentnih međunarodnih organizacija i nevladinog sektora u Srbiji i inostranstvu.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Pravnici IAN-a se dugi niz godina bave humanitarnim, a posebno izbegličkim pravom radeći u drugim domaćim ili stranim NVO-ima. Prošli su brojne seminare, radionice i kurseve iz ove oblasti: pravne zaštite izbeglica, prognanih, raseljenih, npr. seminar koji je organizovao Helsinški odbor u Srbiji, Holandski helskinški odbor i Interrights iz Londona – Obuka advokata koji su angažovani u NGO za pisanje predstavki evropskom sudu u Strasburu...

3. CHRIS Negotin: Odgovor na ovo pitanje dao je naš koordinator za pravnike u svom upitniku. To su podaci koji važe za celu Mrežu.

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: S obzirom da je Vojvodanski centar za ljudska prava članica Mreže Chris (Mreža odbora za ljudska prava u Srbiji), pravnici i advokati konstantno se edukuju u oblasti ljudskih prava. Najčešće je predmet obuke Evropska konvencija o ljudskim pravima. Organizator obuka je Mreža Chris

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Da. Razne domaće i međunarodne organizacije, kao i državne institucije.

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Sva angažovana lica u Mreži CHRIS (pravnici, advokati, koordinatori, tehnički sekretari) su prošli i prolaze obuke iz oblasti zaštite ljudskih prava. Obuke se organizuju u okviru redovnih aktivnosti Mreže CHRIS, kao i u organizaciji domaćih i međunarodnih organizacija.

Četiri advokata Mreže CHRIS (među kojima je i advokat CHRIS office Valjevo Saša Aleksić) su nakon edukacije o međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava koje je organizovala Mreža CHRIS u prethodnom periodu, prošli su i Obuku za sticanje znanja za postupanje pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu. Ova obuka je organizovana za 20 advokata iz Srbije, 4 advokata Mreže CHRIS su na osnovu ličnih afiniteta, znanja i veština stečenih kroz svoj svakodnevni rad i kroz rad u Mreži CHRIS, izabrani u grupu advokata koji će biti obučeni za zastupanje pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu i nakon te obuke dobili su sertifikate. Organizatori ove obuke su bili Netherlands Helsinki Committee, INTERIGHTS, Helsinki committee for Human rights in Serbia uz finansijsku podršku Netherlands Ministry of Foreign Affairs, Open society Institute (Budapest) i Council of Europe.

23. Kako su angažovani advokati koji u okviru vaše organizacije pružaju besplatnu pravnu pomoć

Dve NVO iz Beograda koje se bave besplatnom pravnom pomoći angažuju advokate na projektnoj osnovi za određeni period, a sve ostale „po potrebi od slučaja do slučaja (na osnovu ugovora)“.

24. Načini obezbeđivanja vidljivosti u području u kojem deluju NVO?

Sve NVO su navele dva načina: javni nastupi u medijima i internet prezentacije; sve osim Praxisa iz Beograda: direktnu komunikaciju sa građanima - tribine, javne rasprave i sl. Praxis je pak naveo još i učestvovanje na sastancima, konferencijama, stručnim radnim grupama, kao i izdavanje tematskih izveštaja i saopštenja.

25. Saradnja sa organizacijama koje pružaju besplatnu pravnu pomoć.

1. Praxis – Beograd: međunarodne organizacije: MPDL, lokalne nevladine organizacije: Balkanski centar za migracije, Lingva, Fenomena, Fond za humanitarno pravo, CRP Vukovar i CRP Sisak, Komesarijat za izbeglice

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: RH: DOS, SDF, GOLJP, CRTA, OSCE ...

BIH: BOSPO, ŽENA BIH, ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA, OHR, MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA – SARAJEVO, OMBUDSMEN, UNHCR.

R SRBIJA; NVO SEKTOR (NSHC, SDF) OPŠTINSKI POVERENIK ZA IZBEGLICE

3. CHRIS Negotin: Ne saradujemo

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: SOS telefon za decu i žene žrtve nasilja u porodici, Biro za pružanje pravne pomoći (opštinska služba)

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Druge NVO, jer ni jedna državna institucija u našem regionu ne pruža besplatnu pravnu pomoć građanima

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Advokatska komora Šabac, Služba pravne pomoći opštine Valjevo, SOS telefon za pomoć žrtvama nasilja u porodici

26. Ukoliko ne saradujete, zašto?

3. CHRIS Negotin: Razlog za ovu „nesaradnju“ je to što smo mi, u okruzima Bor i Zaječar, jedini koji se bavimo pružanjem pravne pomoći. U pojedinim gradovima na pomenutoj teritoriji postoje službe pravne pomoći, pri narodnim kancelarijama predsednika opština, ali je mali broj stvarno aktivan. Što se tiče pružanja pravne pomoći u smislu zastupanja pred sudskim i državnim organima, mi smo jedina organizacija koja se ovde time bavi.

27. Propisi koji se najčešće primenjuju u radu pružaoci pravne pomoći

1. Praxis – Beograd: Propisi Republike Srbije: Ustav Republike Srbije, Zakon o matičnim knjigama, Zakon o državljanstvu, Zakon o republičkim administrativnim taksama, Zakon o opštem upravnom postupku, Zakon o parničnom postupku, Zakon o vanparničnom postupku, Porodični zakon, Zakon o izbeglicama, Zakon o upravnim sporovima, Zakon o eksproprijaciji itd. sa odgovarajućim izmenama i dopunama i podzakonskim aktima.

Važeći UNMIK-ovi propisi na Kosovu: propisi koji se tiču primenljivog prava na Kosovu – Uredba 1999/24, funkcionisanja/procedure pred Direkcijom za stambena i imovinska pitanja (HPD) – uredbe br. 1999/23 i 2000/60, Kosovske imovinske agencije (KPA) – Uredba 2006/50 (sa Administrativnim uputstvom br. 2007/5), KFOR-a – Uredba 2000/47, Savetodavnog panela za ljudska prava (ADHR) – Uredba 2006/12, kosovskog krivičnog i administrativnog zakona itd.

Propisi Republike Hrvatske: Ustav Republike Hrvatske, Zakon o sudovima, Ugovor između SRJ i Hrvatske o socijalnom osiguranju, Zakon o mirovinskom osiguranju, Zakon o konvalidaciji, Zakon o državljanstvu, Zakon o najmu stanova, Zakon o obnovi, Zakon o područjima od posebne državne skrbi itd.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Odredbe Zakona o državljanstvu, Sporazum o socijalnom osiguranju R Srbije sa RH i isti Sporazum sa BIH, Zakon o penzionom i zdravstv. osiguranju RS, Zakon o radu, Zakon o upravnom postupku, Zakon o upravnom sporu, Zakon o ostavinskom postupku u zemljama porekla, odredbe vezane za uknjižbu vlasništva, katastar i legalizaciju u R Srbiji, Zakon o radu i dr. Zakoni, uredbe, sporazumi, konvencije....

3. CHRIS Negotin: Primenjujemo sve ove zakone, ali i Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Zakon o pravima i slobodama nacionalnih manjina i t.d.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Pravnica u svom radu primenjuje domaće propise kao i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Sve propise

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Najčešće se primenjuju domaći propisi i međunarodna dokumenta naročito Evropska konvencija o ljudskim pravima i prateći protokoli.

28. Primena međunarodnih propisa tokom zastupanja? Najčešće korišćeni propisi.

1. Praxis – Beograd: U svakodnevnom radu se koristi najviše Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i Protokol I Konvencije, pozivanjem na odgovarajuće članove (u zavisnosti

od konkretnog slučaja – u najvećem broju se koristi član 1 Protokola I i članove 1, 6, 8, 13 i 14 Konvencije).

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Uglavnom ne. Kao krajnju mogućnost kad iscrpimo sva pravna sredstva u zemlji, klijente savetujemo da razmisle o Sudu za ljudska prava u Strazburu. Pozivamo se na neke međunarodne konvencije npr. Konvenciju protiv torture i Evropsku Konvenciju za zaštitu ljudskih prava.

3. CHRIS Negotin: Najčešće koristimo Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i to tako što advokati, u svojim podnescima, redovno ukazuju na odredbe međunarodnih propisa o ljudskim pravima.

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Celokupan rad Vojvođanskog centra za ljudska prava u okviru pružanja besplatne pravne pomoći bazira se na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Primenjujemo sve međunarodne propise, bar one za koje znamo da postoje

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Evropska konvencija o ljudskim pravima i prateći protokoli, advokati Mreže CHRIS se u svojim podnescima pozivaju i na odredbe ovog međunarodnog dokumenta.

29. **Obraćanje međunarodnim telima – UN Komitet za ljudska prava, Evropski sud za ljudska prava...**

Evropski sud za ljudska prava navode Praxis, CHRIS iz Negotina i mreža CHRIS; Praxis navodi i UN Komitet za ljudska prava; Odbor za ljudska prava iz Vranje kaže da se obraćao međunarodnim telima ali ne navodi kojim, dok IAN kaže da se nije obraćao. Vojvođanski centar za ljudska prava se do sada nije obraćao međunarodnim institucijama ali Mreža Chris (čiji je Vojvođanski centar za ljudska prava član) jeste i to podnošenjem nekoliko predstavki.

30. **Percepcija uticaja pozivanja na međunarodne instrumente u zastupanju na domaće državne organe?**

1. Praxis – Beograd: Još uvek ne postoji dovoljno razvijena svest nadležnih državnih organa o pravnoj i političkoj važnosti poštovanja obavezujućih međunarodnih instrumenata, odnosno posledicama (sistemskog) kršenja njima garantovanih ljudskih prava.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Svakako je korisno u smislu pritiska na domaće organe i ima uticaja na efikasnost rada suda.

3. CHRIS Negotin: Još uvek postoji određen otpor prema primeni međunarodnih pravnih akata, iako je Srbija obavezna da ih poštuje

4. Vojvođanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Još uvek nije dovoljno razvijena svest o neophodnosti i obavezi pozivanja na međunarodne instrumente u zastupanju kao i njihovog poštovanja u svakodnevnom radu.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Državni organi veoma negativno reaguju.

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Pozivanje na međunarodne instrumente u zastupanju doprinosi praktičnoj primeni međunarodnih dokumenata u domaći pravni sistem i unapređuje domaći sistem zaštite i ostvarenja ljudskih prava.

31. Primeri dobre prakse i primeri loše prakse u zastupanju povodom povrede ljudskih prava

1. Praxis – Beograd: Primer loše prakse: Pojedini državni funkcioneri javno omalovažavaju ceo sistem zaštite ljudskih prava ustanovljen Evropskom konvencijom, smatrajući ga nepotrebnim teretom. Sami zaposleni u organima nadležnim za omogućavanje pristupa pravima zainteresovanim licima nisu u dovoljnoj meri upoznati sa propisima koji se direktno odnose na njihov domen rada i/ili nisu dovoljno zainteresovani da se posvete rešavanju naizgled komplikovanijih predmeta.

Primer dobre prakse: Pojedini sudovi su pokazali zavidan stepen otvorenosti / senzitivisanosti na probleme interno raseljenih lica prilikom u slučajevima nepriznatog pravnog identiteta (npr. fleksibilnijim korišćenjem proceduralnih pravila tokom sprovođenja postupaka utvrđivanja materinstva/očinstva ili čak izuzetno širokim tumačenjem pravila vanparničnog postupka).

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Dobra praksa: rezultati (npr. žalbe na razuman rok), bržeg procesuiranja kada je u pitanju dužina vođenja postupka pred upravnim organima i sudovima.

Primeri loše prakse su uglavnom vezani za sporost u rešavanju i nerazumevanje od strane domaćih organa, nedovoljna zakonska regulativa o izbeglicama, postupak oduzimanja statusa i procesuiranje, nadležnost državnih institucija koje odlučuju po tom pitanju.

3. CHRIS Negotin: Pozitivan primer: pravница - istraživač je naišla na visok stepen saradnje lokalnih organa uprave i državnih organa prilikom prikupljanja podataka u okviru istraživanja o položaju osoba sa invaliditetom i Roma

Negativan primer: pravnici odbora nije dopušteno da prisustvuje glavnoj raspravi u procesu, čiji je monitoring radila, iako je suđenje bilo otvoreno za javnost, jer je to bio stav sudije. Primljena je tek po insistiranju našeg koordinatora kod predsednika suda.

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Dobra praksa - praktična primena Evropske konvencije u presudi Okružnog suda Valjevo. Loša praksa - dužina trajanja sudskih postupaka (u proseku 3-5 godina).

32. Na koji način obrađujete slučajeve koje zastupate?

1. Praxis – Beograd: Svakom slučaju pristupamo na individualnoj osnovi oslanjajući se na prethodno stečeno iskustvo, pravnu regulativu (domaće i međunarodno pravo) i praksu nadležnih organa.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Pregledom dokumentacije, kroz razgovor sa klijentom, pripremom klijenata i svedoka za saslušanje (u slučajevima zastupanja pred sudom).

3. CHRIS Negotin: Prate se ročišta i prikupljaju se podaci od advokata koji zastupaju naše klijente pred sudskim i drugim državnim organima

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Slučajevi se obrađuju na taj način što se prikupljaju svi podnesci koje advokat koji zastupa stranku priloži a zatim se u posebne obrasce hronološki upisuju tok slučaja, tj. prate se ročišta i rasprave.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Putem upitnika i dokumentacije o slučajevima

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Statistička obrada podataka i uporedna analiza sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

33. Da li vodite bazu podataka o slučajevima kršenja ljudskih prava za koje Vam se obraćaju građani?

Sve organizacije su potvrdno odgovorile na ovo pitanje.

Sve CHRIS kancelarije poseduju elektronsku i štampanu arhivu predmeta. U pripremi je jedinstvena elektronska baza podataka svih primljenih i obrađenih predmeta Mreže CHRIS. Pored toga, u pripremi je i pravilnik o korišćenju baze podataka kojim će se regulisati načini i uslovi popunjavanja i eksploatacije baze podataka. Ovaj pravilnik će se odnositi kako na CHRIS kancelarije, tako i na slične i srodne domaće i međunarodne organizacije i državne institucije.

34. Način obrade prikupljenih podataka

2. IAN: Unošenjem u bazu podataka.

3. CHRIS Negotin: Podaci se upisuju u periodične izveštaje pravnik.

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Svi podaci se sumiraju u osnovnim obrascima o

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Upitnik, mesečni, šestomesečni i god izveštaji.

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Statistička obrada podataka i uporedna analiza sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

35. Korišćenje međunarodnih instrumenata tokom obrade slučajeva?

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Pri usmeravanju predmeta ka rešavanju, rukovodimo se sudskom praksom na državnom i međunarodnom nivou (npr. odlukama Suda u Strasbourgu).

3. CHRIS Negotin: Da, sam opis slučajeva se radi po kvalifikaciji Evropske konvencije o ljudskim pravima.

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Da, pružanje besplatne pravne pomoći se bazira na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Da, uglavnom u dopisima državnim institucijama i organima

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Da, Evropska konvencija o ljudskim pravima.

36. Izveštavanje o kršenju ljudskih prava?

Sve organizacije su izjavile da rade izveštaje, osim IAN koji su dali sledeći odgovor: „Ne izdajemo redovne periodične izveštaje, ali se podaci o slučajevima kršenju ljudskih prava na koje nailazimo u praksi mogu naći u nekim od publikovanih istraživanja koje sprovodi i izdaje IAN kao i u nekim od naših monografija (sve je dostupno i u elektronskoj formi na web sajtu www.ian.org.yu).“

37. Kome su izveštaji namenjeni:

Sve organizacije su navele ova tri odgovora: internim potrebama, donatorima i široj javnosti - potencijalnim korisnicima usluga.

38. Način korišćenje saznanja iz prikupljenih podataka

1. Praxis – Beograd: Kroz kampanje, lobiranje, javno zagovaranje, akcije za izmenu propisa i usklađivanje prakse itd. Podatke koristimo i za uspešniji rad na pojedinačnim predmetima.

2. IAN Međunarodna mreža pomoći – Beograd: Za planiranje daljih programa, za aktivnosti zagovarana, za sprovođenje istraživanja, kao iskustvo u rešavanju predmeta drugih klijenata...

3. CHRIS Negotin: Organizujemo akcije na lokalnom nivou; podržavamo zakonodavne inicijative; pokrećemo i podržavamo kampanje; pristupamo koalicijama čiji su ciljevi isti kao naši. . .

4. Vojvodanski centar za ljudska prava – Novi Sad: Saznanja iz prikupljenih podataka koristimo u svakodnevnom radu, u komunikaciji sa državnim organima, za kreiranje i pripremu budućih aktivnosti Vojvodanskog centra za ljudska prava itd.

5. Odbor za ljudska prava, Vranje: Kroz kampanje i građanske inicijative....

6. Odbor za ljudska prava, Valjevo: Saznanja iz prikupljenih podataka koristimo u svakodnevnom radu, u komunikaciji sa državnim organima, za kreiranje i pripremu budućih aktivnosti Mreže CHRIS, zakonodavne inicijative (podaci o aktivnostima Mreže CHRIS su korišćeni od strane radne grupe Ministarstva pravde za izradu modela zakona o pravnoj pomoći), i sl.

CC

Dodatni odgovori - CHRIS Negotin

O saradnji sa državnim institucijama:

U ovom upitniku, saradnju između nas kao NVO i lokalnih organa vlasti i državnih institucija ocenila sam ocenom dva. Ipak, primetno je da državne institucije sa nama saraduju malo bolje nego opštinske. Opšti je utisak da su još uvek zatvorene za građane, pa i za nevladine organizacije. Nije redak slučaj da zaposleni u ovim institucijama nisu ni čuli za Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, i za rad poverenika za informacije, Rodoljuba Šabića, tako da svoj eventualni odgovor na naš zahtev da dođemo do neke oinformacije, smatraju otkrivanjem nekakve državne tajne. Da ne pominjem opšteprihvaćeno mišljenje da smo mi strani plaćenici i špijuni. Ipak, desi se da neko od državnih činovnika ima sluha za naš rad i naše težnje da se nivo ostvarivanja ljudskih prava dovede na prihvatljiv nivo.

O odnosu pravosudnih organa prema našem pozivanju na međunarodne propise:

Ovde prenosim iskustva advokata koji ispred Mreže CHRIS zastupaju stranke pred sudom. Oni obavezno u svojim podnescima navode odredbe međunarodnih propisa koje su u konkretnom slučaju aktuelne. Stav naših sudova (Opštinski i Okružni sud u Negotinu) različit je od slučaja do slučaja. Nekada se pozivanje na međunarodno pravo potpuno ignoriše, a nekada i to sve češće, prihvata. Ipak, u slučajevima prihvatanja, to se radi na posredan način. Da bi bilo jasnije, na primer, kada uložimo žalbu na neku presudu i kao osnov navedemo povredu nekog prava, čiju zaštitu garantuje Evropska konvencija za ljudska prava (najčešće povreda člana 6), ukoliko sud usvoji žalbu, obrazloži je pozivajući se na domaće pozitivno pravo. Sudijama je nekako teško da u svojim presudama izričito navedu da su svoju odluku zasnovali na nekom međunarodnom propisu.

Prilog CHRIS:

Polna struktura stranaka	
Ženska populacija	497
Muška populacija	455
Obrazovna struktura	
Visoka stručna sprema	56
Viša stručna sprema	54
Srednja stručna sprema	331
Niža stručna sprema	195
Bez stručne spreme	5
Učenici, Student	3
Ostalo	5
Radni status stranaka	
Zaposleni	313
Nezaposleni	288
Penzioneri	90
Student/kinja	11
Učenik/ca	3
Poljoprivrednik	12
Ostalo	34
Nacionalna struktura stranaka	
Srbin/Srpkinja	539
Bošnjak/Bošnjakinja	89
Rom/Romkinja	78
Bugarin/Bugarka	3
Hrvat/Hrvatica	7
Vlah/Vlahinja	51
Rumun/Rumunka	3
Mađar/Mađarica	10
Slovak/Slovakinja	3
Rusin/Rusinka	2
Albanac/Albanica	3
Makedonac	5
Crnogorac/Crnogorka	2
Neopredeljeni	12
Ostalo	3
Način obraćanja stranaka	
Lično	661
Telefon	268
E-mail	11
Pismo	9
Preko posrednika	1
Na koji način je stranka saznala za CHRIS kancelarije	
Preporukom od drugih	402
Mediji	149
Uput od državnih organa	131
Internet	19
Stranka se već obraćala Mreži CHRIS	19
Na drugi način	39